

inoviranje stručnog znanja nastavnika najnovijim rezultatima psihologije, pedagogije i struke, na unošenje inovacija u nastavni proces i primenu savremenih oblika i metoda rada.

3. Oblici rada koji se koriste u Nastavnom centru (posmatranje, analiziranje, tematski razgovori, razmena iskustava, predavanja) a pogotovu broj učesnika (do 10 u grupi) omogućuju aktivnije i neposrednije uključivanje u rad i brže i efikasnije razrešavanje teškoća i problema sa kojima se nastavnici kao pojedinci susreću pri izvođenju vaspitno-obrazovnog rada.

4. Permanentnost rada oko usavršavanja i planski obuhvat svih izvođača nastave omogućuju brže reagovanje na uočene probleme nastavne prakse i zajedničku analizu i iznalaženje odgovarajućih rešenja.

5. Prorada pisanih materijala za sva izlaganja i tematske diskusije te prikazi novih stručnih i metodičkih publikacija podstiču angažovaniji rad, veću zainteresovanost za proučavanje stručne literature i tešnje povezivanje teorije i prakse.

Navedena su mišljenja uticala na to da opšte opredeljenje stručnih krugova u centru Pokrajine u Novom Sadu bude takvo da ovakvim oblicima stručnog usavršavanja ubuduće treba dati prioritet u poređenju sa tradicionalnim oblicima. Na kraju smo dužni i da ukažemo na stalno prisutan problem u organizovanju rada oko usavršavanja u Nastavnim centrima. On je u sledećem: polaznici Centra učestvuju u radu u Centru paralelno uz redovan rad u nastavi u matičnim školama. To praktično znači da prisustvo radnim sastancima kao i priprema za njih, padaju u vreme koje je slobodno vreme svakog nastavnika i profesora i direktno doprinose povećavanju radnih obaveza nastavnika. Ovo je svakako i bio jedan od razloga zbog kojeg se tražilo da se u pravilnike o rasporedu radnog vremena nastavnika i saradnika u nastavi ugradi stav o potrebnom vremenu za rad oko stručnog usavršavanja i insistiralo da se uključenje u rad u Nastavnom centru tretira kao obavezna komponenta rada u nastavi. Veruje se da će ova insistiranja usloviti i mogućnost da se polaznici Centra u dane kada su uključeni u rad u Centru oslobode radnih obaveza u matičnim školama.

Yvonne Vrhovac

O UPOTREBI PROŠLIH VREMENA U FRANCUSKOM JEZIKU

U drugoj godini učenja francuskog jezika prema udžbeniku Montani-Batušić *Parlons et lisons 2*, nalazimo lekciju pod naslovom *Jeanne d'Arc* uz koju je iz gramatičkog gradiva predviđena tvorba i upotreba aorista (*passé simple*). Nakon morfološke obrade aorista nastavnik ne smije propustiti a da učenike ne upozori na neke činjenice. Aorist nije arhaično vrijeme; ono i danas živi i upotrebljava se u jeziku, u nekim pokrajinama Francuske više nego u drugima. To je vrijeme uglavnom pisanog jezika, koje u govornom jeziku sve više zamjenjuje perfekt. S druge strane, za uvježbavanje aorista nastavnik treba odabrati takve tekstove u kojima uče-

nici već od početka mogu uočiti aspektualnu razliku u upotrebi aorista i imperfekta za opis određenih radnja i događaja.

U poučavanju tih činjenica išli smo deduktivnim putem i tražili od učenika da u prvom dijelu lekcije o Jeanne d'Arc potcrtavanjem prošlih vremena sami uoče kada je upotrijebljen imperfekt a kada aorist, te da na taj način bez nastavnikove pomoći i unaprijed izrečenih pravila zapaze aspektualnu opreku između tih dvaju vremena.

Da bismo uvježbali upotrebu aorista u pisanom jeziku a perfekta u govornom jeziku, podijelili smo učenicima nekoliko kraćih novinskih članaka, uglavnom iz rubrike »Crna kronika« (najčešće su to bili opisi nekih nesreća), i tražili da učenici najprije pročitaju članak, a onda da ga prepričaju ili kao suučesnici ili kao svjedoci opisane nesreće. U prepričavanju su trebali upotrijebiti perfekt i na taj način uočiti bitnu razliku u sintaksi pisanog i govornog jezika. Evo jednog primjera takvog teksta.

Gap (Hautes-Alpes), 1er juillet

Hier soir, en rentrant d'une excursion, Mlle Eve G. 22 ans, perdit le contrôle de sa voiture dans laquelle se trouvaient trois autres jeunes. La voiture démolit la glissière de sécurité et s'écrasa contre un arbre. Bilan: deux morts et deux blessés.

Idući je zadatak bio malo teži. Tražili smo da učenici na određenom tekstu pokažu da li znaju upotrebljavati prošla vremena, odnosno da u prepričavanju događaja prebacuju glagole (najčešće nepravilne) iz prezenta, u kojem je vremenu bio pisan tekst, u imperfekt ili perfekt, ovisno o tome kakva se radnja tim glagolima opisuje. Kasnije su učenici istu tu priču preradili i napisali je u obliku novinskog članka te upotrijebili bilo imperfekt bilo aorist (umjesto perfekta u govornom jeziku). Učenici su, dakle, rješavajući taj zadatak trebali uočiti razliku između radnja koje traju neko vrijeme i kojima se opisuju situacije, i radnja koje su kratkotrajne i teku u slijedu jedna iza druge. Nastavnik je postupno uveo učenike u uočavanje osnovnih razlika u upotrebi spomenutih prošlih vremena, naravno, na elementarnoj razini druge godine učenja jezika. Slijedeći tekst je služio za gore opisane vježbe:

Vol de bague

Guy Vignier va chez le bijoutier parce que le verre de sa montre est cassé. Quand il entre dans le magasin, il y a déjà un couple et une jeune fille. Le vendeur s'occupe de la jeune fille. Le couple attend encore son tour. Enfin, une vendeuse arrive et s'adresse au monsieur et à la dame. La dame qui porte plusieurs bagues, demande à voir les diamants. Elle choisit une bague qui lui plaît particulièrement. Là dessus, la vendeuse va dans l'arrière-boutique. Elle veut chercher une boîte.

Pendant qu'elle n'est pas là, le monsieur sort son chewing-gum de sa bouche. Il met une bague chère dedans et la colle sous le comptoir. Mais à son tour, la vendeuse remarque qu'il manque une bague. Elle crie: »Au voleur!« et les deux clients quittent le magasin en vitesse. Le vendeur fait marcher la sonnette d'alarme. Il ne sait pas que la bague est sous le comptoir.

Tekst koji slijedi nastavnik može iskoristiti ne samo na već dosad opisane načine nego i u drugačije svrhe.

Tout est bien qui finit bien

C'est vendredi soir. A la Banque Nationale beaucoup de gens attendent devant le comptoir. Tout le monde a besoin d'argent pour le weekend. Gisèle H. sert les clients comme d'habitude. Alors un homme qui porte des lunettes de soleil et tient un revolver à la main, met un chèque sur le comptoir. Gisèle lit le chèque et devient toute pâle. Sur le chèque il y a les phrases suivantes ».«

Ova detektivska priča očividno nema završetka. Nastavnik potiče maštu učenika tražeći od njih da izmisle najprije sadržaj poruke koju je kradljivac predao činovnici, a onda da napišu i sam epilog događaja. Tek kada učenici izmisle kraj priče, nastavnik može zatražiti da rekonstruiraju čitav događaj: ili usmeno kao svjedoci zbivanja u banci, ili pismeno u obliku članka za novinsku rubriku »Crna kronika«. Cilj takvog teksta nije, dakle, samo mehaničko uvježbavanje gramatičkih struktura nego istodobno i poticanje učenika da razmišljaju, da razvijaju svoju maštu i da budu kreativni.

Gornji su primjeri pokazali kako se uvježbavaju prošla vremena na kratkim tekstovima koji su sadržajno povezani sa svakidašnjim događajima. Međutim, upotrebu ovih vremena možemo proraditi s učenicima i na literarnim tekstovima jednostavnijeg oblika i sadržaja. Odabrali smo jedan odlomak iz priče A. Daudeta *La chèvre de M. Seguin* koji nam je služio kao odličan primjer za analizu spomenutih vremena. U tekstu smo ostavili prazna mjesta tamo gdje treba upotrijebiti glagol, a glagol napisali u infinitivu u zagradi. Od učenika smo tražili da odrede koje bi vrijeme trebalo stajati na određenom mjestu u rečenici.

Uvježbavanje perfekta i aorista obrađivali smo na još jednom književnom tekstu. Bila je to pjesma J. Préverta *Le déjeuner du matin*, koja je i s jezičnog i sa sadržajnog gledišta dovoljno jednostavna za spomenutu razinu znanja francuskog jezika. Pisana je u perfektu, a učenici su umjesto perfekta trebali upotrijebiti aorist, jer se pjesmom opisuje slijed događaja koji su trajali kratko vrijeme, pa je upotreba aorista primjerena opisu situacije.

Ovim smo primjerima željeli pokazati kako se na raznolikim tipovima tekstova i na elementarnom stupnju učenja stranog jezika mogu funkcionalno uvježbavati određena prošla vremena, osobito aorist, koji učenici doduše malo upotrebljavaju u govoru, ali koji se ne smije zanemariti u podučavanju jezika, to više što to vrijeme može služiti nastavniku kao primjer za isticanje sintaktičkih razlika u pisanom i govornom jeziku.

Ne bismo smjeli završiti opis sustavnog uvježbavanja opisanih prošlih vremena a da ne spomenemo da se pri uvježbavanju gotovo svih vremena, pa tako i ovih, mogu sastaviti mnogobrojne igre koje unose određenu razonodu i zabavu u nastavni sat. Mi smo na našem satu uveli dvije igre. Podijelili smo učenike u dvije grupe (u razredu s većim brojem učenika takva se igra može provoditi u parovima). Prema tipu rečenice koju smo napisali na ploču: *Pendant que je lisais, le téléphone sonna*, jedna je grupa učenika morala izmisliti glavnu, a druga zavisnu rečenicu. Kada je svaka grupa ili svaki par pročitao svoju rečenicu, trebalo je uočiti da li te rečenice čine zajedno smislenu cjelinu. U pozitivnom slučaju grupa odnosno par dobiva bod, a u protivnom ga ne dobiva. Drugi tip igre, koji se također igra u grupi, odnosi se na kratku priču sadržajno sličnu navedenim kratkim novinskim člancima. Nastavnik treba da napiše svaku rečenicu priče poseb-

no na papir, da izreže riječi, da ih izmiješa i svaku rečenicu stavi u posebnu kuvertu. Od učenika će zatražiti da najprije sastave riječi svake pojedine rečenice u čitavu rečenicu, a zatim da logički poredaju rečenice kako bi dobili osmišljenu priču. Ona grupa koja prva obavi zadatak, dobiva bod.

Sat gramatike ne mora, dakle, biti suhoparan i dosadan ni za učenike ni za nastavnika. Pomoću velikog broja raznolikih vježbi i igara mogu se uvježbati i strukture ostalih vremena.

Mira Kruhan

POGODBENE REČENICE U NASTAVI NJEMACKOG JEZIKA

U nastavi stranih jezika jedan je od važnih zadataka obrada gramatičkih struktura. Kao i svi ostali jezični elementi, tako i gramatičke strukture tek u rečenici dobivaju svoje pravo i potpuno značenje, i zbog toga je važno kako će učenik njima ovladati. Učenik treba da se osposobi za stvaranje novih rečenica ne samo na osnovi zadanog uzorka već i u nekoj novonastaloj, njemu nepoznatoj jezičnoj situaciji. To postizemo nizom raznovrsnih vježbi koje moraju biti zanimljive, raznolike, a po svojoj težini treba da odgovaraju razini jezičnih mogućnosti učenika. Pri odabiranju i sastavljanju vježbi valja paziti i na načelo postupnosti.

Pri obradi jezičnih struktura nastojim nastavu što više oživjeti, učiniti privlačnijom i efikasnijom. Pri tome se često služim vizualnim materijalom (slikom, crtežom, fleš-karticom) ili igrom. Prikazani sat pokazuje jednu od mogućnosti uvježbavanja gramatičkih struktura, a da to učenicima ne bude ni teško, ni zamorno, a ni dosadno.

Sat je počeo razgovorom o učenicima koji su bili odsutni.

Wo sind eure Klassenkameraden?

Wie lange bleiben sie dort?

Würdest du auch gern nach Sonnenberg fahren, wenn du könntest?

Nadovezujući se na taj razgovor ponovila sam ukratko sadržaj lekcije¹ usmjeravajući već tom prilikom učenike na upotrebu pogodbenih rečenica. Pitanja su glasila:

Wohin fährt Herr Marić?

Was würde er tun, wenn er mehr Zeit hätte?

Warum wird er Zürich nicht verlassen können?

Welche Ausflüge würde Herr Marić von Zürich aus gern machen, wenn er könnte?

Was dürfte er nicht versäumen?

Was würde also Herr Marić machen, wenn er könnte (wenn er mehr Zeit hätte)?

¹ Sat je održan u Obrazovnom centru za jezike u Zagrebu u četvrtom razredu (druga godina učenja) nakon obrade lekcije *Herr Marić fährt in die Schweiz* (udžbenik Marčetić-Zmegač *Wir sprechen und lesen Deutsch* 3).